

Pagrindiniai klausimai:

- Kaip ikimokyklinio ugdymo paslaugos atitinka visuomenės poreikius?
- Ką rodo naujausi moksliniai tyrimai?
- Kokie yra dabartinio ikimokyklinio ugdymo įstaigų finansavimo šaltiniai?
- Koks ikimokyklinio ugdymo finansavimo modelis galėtų būti taikomas?
- Kokia yra užsienio valstybių ikimokyklinio ugdymo finansavimo patirtis?

Ikimokyklinio ugdymo plėtra: ar keisime finansavimo modelį?

Lietuvoje ikimokyklinis ugdymas nėra privalomas. Tėvai patys sprendžia, ar leisti vaiką į ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Ikimokyklinio ugdymo organizavimas ir finansavimas yra savarankiška savivaldybių funkcija, ir visas problemas, susijusias su ikimokyklinio ugdymo sistemos formavimu, savivaldybės sprendžia pačios.

Ikimokyklinio ugdymo plėtra yra suinteresuota ir valstybė, ir tėvai: ikimokyklinis ugdymas yra efektyvi socialinės adaptacijos bei mokymosi nesėkmių, skurdo ir atskirties prevencijos priemonė. Išplėtotas ikimokyklinis ugdymas sudaro sąlygas derinti darbą ir vaikų auginimą.

Lietuvoje pastaraisiais metais daugėja vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, tačiau vis dar yra ryškūs skirtumai tarp kaimo ir miesto, o kaime tokių vaikų skaičius net mažėja.

Tėvai pasigenda ikimokyklinio ugdymo įstaigų įvairovės: privačių, savaitinių darželių, darželių, dirbančių pagal netradicines programas. Jaučiamas papildomo ugdymo, specializuotos pagalbos paslaugų trūkumas.

Savivaldybės pabrėžia, kad esant dabartiniam ikimokyklinio ugdymo finansavimui nepakankamai lėšų skiriama aplinkai, įrangos atnaujinimui, pedagogų kvalifikacijos tobulinimui, trūksta lėšų organizuoti ikimokyklinį vaikų ugdymą visus metus.

Derinant švietimo finansavimo principą „pinigai paskui vaiką“ ir tėvų galimybę rinktis jų poreikius atitinkančią švietimo įstaigą, atsiranda švietimo įstaigų įvairovė ir jų teikiamos paslaugos ima atitikti tėvų ir jų vaikų poreikius. Todėl viena iš ikimokyklinio ugdymo plėtos galimybių Lietuvoje yra dabartinio finansavimo modelio tobulinimas įdiegiant vaiko „krepšelį“.

Europos šalyse ikimokyklinio ugdymo paslaugos dažniausiai finansuojamos iš trijų šaltinių: centrinės valdžios skiriamas biudžetas, savivaldybės lėšos ir tėvų įmokos.

KAIP IKIMOKYKLINIO UGDYMO PASLAUGOS ATITINKA VISUOMENĖS POREIKIUS?

Ar ikimokyklinė įstaiga yra ugdymo, ar globos įstaiga? Iš tiesų ji jungia dvi svarbias funkcijas – ikimokyklinio amžiaus vaikų auginimą ir jų brandumo ugdymą. Tėvams ikimokyklinio ugdymo įstaiga – didelis palengvinimas rūpinantis vaiku ir kartu savo darbine veikla.

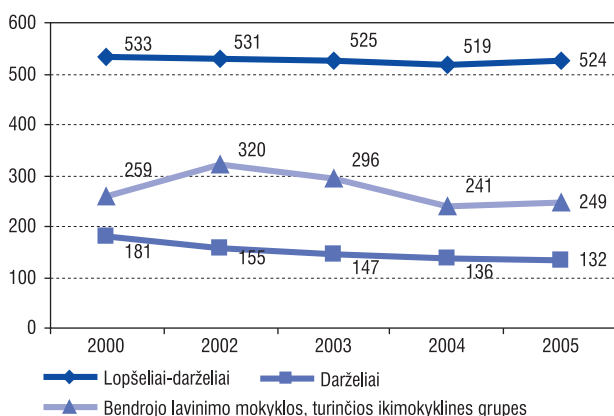
Ikimokyklinis ugdymas Lietuvoje suprantamas kaip pradinė švietimo sistemos grandis, kuri tobulinama atsižvelgiant į bendrąsias visuomenės švietimo ir žmogaus ugdymo idėjas. Šiai grandžiai Lietuvos švietimo sistemoje skiriama nemažai dėmesio. Lietuva, orientuodamasi į ES švietimo politiką, nukreiptą į ugdymo ir socialinių paslaugų integravimą, teikiant paramą vaikui ir šeimai, pereina nuo siauros institucinės krypties specializacijos (lopšelis, darželis, mokykla, globos namai) prie visapusiško ugdymo.

Lietuvos siekis vykdant ES užimtumo strategiją – užtikrinti priežiūrą ne mažiau kaip 90 proc. vaikų, vyresnių nei trejų metų, ir ne mažiau kaip 33 proc. vaikų iki trejų metų. Šis tikslas yra susijęs ne tik su ekonominiu tėvų aktyvumo ir užimtumo skatinimu. Tarptautiniai tyrimai atskleidė, kad ikimokyklinis ugdymas daro ypač teigiamą įtaką vėlesniems vaikų akademiniais pasiekimams ir socialinės adaptacijos gebėjimams, būtiniams konkurencingoje ir žiniomis grindžiamoje visuomenėje.

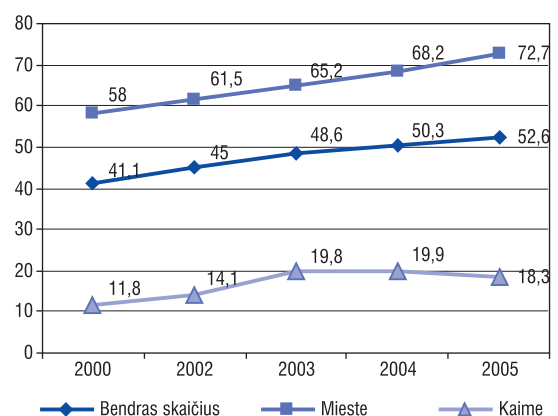
Lietuva, kaip ir visa Europa, susiduria su ekonominiais, demografiniais ir socialiniais sunkumais. Nors ikimokyklinio ugdymo aprėptis šalyje kasmet didėja, t. y. vis daugiau vaikų lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigas ir priešmokyklinio ugdymo grupes, tačiau ir toliau išlieka ryškūs skirtumai tarp kaimo ir miesto. Mieste 1–6 metų vaikų, dalyvaujančių ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme, dalis sparčiai auga, bet kaime šis augimas labai lėtas, o pastaraisiais metais ikimokyklinėse ugdymo įstaigose esančių vaikų dalis net sumažėjo. Tokie skirtumai tiesiogiai koreliuoja su atskirties, skurdo tendencijomis, prasta suaugusiųjų integracija į darbo rinką.

Kol kas Lietuva pagal ugdomų keturmečių dalį gerokai skiriasi nuo daugelio Europos valstybių. 2004 m. ši dalis sudarė 52,7 proc., o Europos Sąjungos vidurkis – 86,3 proc.

Ikimokyklinių ugdymo įstaigų skaičius (metų pabaigoje)

1–6 metų vaikų, dalyvaujančių ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme, dalis lyginant su bendru atitinkamo amžiaus vaikų skaičiumi, procentais

KĄ RODO NAUJAUSI MOKSLINIAI TYRIMAI?

Organizuojant Lietuvos ikimokyklinį ugdymą siekiama atliepti ES švietimo politikos prioritetus: teikti vaikui ir šeimai lanksčias, įvairias, prieinamas edukacines ir socialines paslaugas, prioritetu laikant edukacines paslaugas. Tačiau pastaruoju metu atkreiptas dėmesys į papildomos veiklos organizavimą: choreografijos, anglų kalbos būreliai, fizioterapinės paslaugos, pailgintos darbo dienos grupės ir kt.

2004 m. Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu Klaipėdos universiteto mokslininkai atliko tyrimą „Ikimokyklinio ugdymo pasirinkimo galimybės Lietuvoje“. Tyrimas atskleidė, kas yra svarbu tėvams, ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogams ir vadovams.

Tyrimo duomenimis, tėvų apsisprendimą leisti vaiką į vaikų darželį lemia socialinių ir edukacinių paslaugų poreikis. Jų apsisprendimas susijęs su siekiu patenkinti vaiko bendravimo su bendraamžiais poreikį (76,2 proc.), užtikrinti geresnes vaiko ugdymo sąlygas (63 proc.) bei kokybišką vaiko globą (40 proc.) vaikų darželyje. Apsisprendimą lemia ir šeimos poreikių tenkinimas, nes kai kuriems tėvams (37,4 proc.) vaikų darželis suteikia galimybę tęsti profesinę veiklą.

Tėvų ikimokyklinio ugdymo pasirinkimo galimybes riboja informacijos apie teikiamas paslaugas stoka. Tėvai pasigenda ikimokyklinio ugdymo įstaigų įvairovės: vaikų darželių, dirbančių pagal specializuotas, netradicines programas, privačių darželių, savaitinių darželių.

Dauguma tėvų (75,3 proc.) teigė, kad jaučia specializuotų paslaugų trūkumą ikimokyklinėse įstaigose. Labiausiai jaučiamas logopedo ir psichologo paslaugų poreikis, kaime – medikų paslaugų vaikų darželiuose poreikis. Tėvai minėjo ir papildomo ugdymo paslaugų poreikį, o dauguma tėvų sutiktų mokėti už jas. Dažniausiai (47,5 proc.) tėvai pageidauja papildomo vaikų meninio ugdymo, užsienio kalbų mokymo paslaugų ir specialistų (psichologų, specialiųjų pedagogų) konsultacijų.

Geriausiai tėvai ikimokyklinio ugdymo įstaigose vertina pedagogų darbą ir ugdomąją veiklą (82 proc.), tačiau jie ne visai patenkinti ugdymo proceso individualizavimu ir vaiko saviraiškos skatinimu.

Tėvai labiausiai nerimauja dėl vaikų sveikatos priežiūros darželyje. Apie pusė tėvų nepasitiki vaikų apsauga nuo fizinių sužalojimų vaikų darželyje. Trečdalis tėvų vaikų neveda į darželį, nes, jų manymu, darželį lankantys vaikai serga dažniau už savo bendraamžius.

Pusė apklaustų tėvų teigia, kad pagrindinė priežastis, dėl kurios jie nesinaudoja ikimokyklinio ugdymo įstaigų teikiamomis paslaugomis, – tai nelankstus paslaugų organizavimas. Tėvams ekonomiškai nenaudinga, jei tenka vaiką į darželį vesti nereguliariai. Pagrindinis konkrečios ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijus – geografiškai patogi vieta. Kiti reikšmingi kriterijai: aukšta pedagogų kvalifikacija, pažįstamų rekomendacijos.

Tyrimo respondentai išsakė daug teigiamų dalykų apie ikimokyklinio ugdymo organizavimą ir jo reikšmę auginant vaikus, tačiau iškėlė ir nemažai problemų, susijusių su ikimokyklinio ugdymo būkle šalyje, miestuose ir kaimuose. Pagrindinės išvados labai svarbios galvojant apie tolesnę ikimokyklinio ugdymo paslaugų plėtrą.

KOKIE YRA DABARTINIO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI?

Ikimokyklinis ugdymas dabar finansuojamas iš savivaldybių biudžeto ir tėvų įmokų. Ikimokyklinio ugdymo įstaigoms savivaldybė dengia didžiąją dalį išlaidų. Už vaikų maitinimą moka tėvai. Įstatymo numatytais atvejais tėvai yra atleidžiami nuo mokesčio už vaikų išlaikymą ugdymo įstaigose arba moka tik dalį mokesčio. Nemokamą socialiai remtinų šeimų vaikų maitinimą apmoka savivaldybė iš švietimui skirtų pinigų. Taip pat tėvai dažnai papildomai perka vaikams kanceliarines prekes, žaislus, esant reikalui – higienos priemonės, prisideda prie „kosmetinio“ įstaigos remonto, grupių aplinkos gerinimo.

Savivaldybės, vertindamos dabar galiojančią ikimokyklinio ugdymo finansavimo tvarką, nurodo lėšų aplinkai, įrenginių atnaujinimui, pedagogų kvalifikacijos tobulinimui, baldų keitimui trūkumą.

Minėtu tyrimu nustatyta, kad mokestis už vaikų darželį atitinka daugumos tėvų finansines galimybes. Tačiau pusė tėvų teigia, kad jis galėtų būti mažesnis. Dauguma tėvų bent iš dalies sutiktų mokėti už ikimokyklinėse įstaigose teikiamas papildomas paslaugas. Tėvai sutiktų mokėti už choreografijos pamokėles (45,8 proc.) ir kitą individualų meninį ugdymą (47,5 proc.). Dalis tėvų sutiktų mokėti už specialistų konsultacijas (33,8 proc.) ir užsienio kalbos mokymą (33 proc.). Dažniausiai už paslaugas sutiktų mokėti tėvai, gyvenantys miestuose ir miesteliuose. Mažiausiai tėvų, galinčių sumokėti už papildomas paslaugas, yra kaimo vietovėse.

KOKS FINANSAVIMO MODELIS GALĖTŲ BŪTI TAIKOMAS?

Savivaldybių atstovų nuomone, norint tobulinti esamą ikimokyklinio ugdymo finansavimą, reikėtų didinti tėvų įmokas ir galvoti apie „krepšelio“ įdiegimą.

„Krepšelių“, savivaldybių atstovų nuomone, galėtų sudaryti lėšos, skirtos vaiko ugdymui, vaiko priežiūrai, specialiajai pagalbai, ugdymo priemonėms, žaislams, auklėtojų, socialinių ir specialiųjų pedagogų, logopedų, muzikos mokytojų, įstaigos vadovų, pedagoginio personalo atlyginimams, lėšos kvalifikacijos tobulinimui.

Kokie būtų finansavimo pagal „krepšelį“ pranašumai ir pavojai? (savivaldybių atstovų nuomone)

Pranašumai	Keliami klausimai	Pavojai
<p>Daugiau lėšų tektų ikimokyklinio ugdymo įstaigoms modernizuoti</p> <p>Būtų prisiimama abipusė atsakomybė. Turėtų atsirasti daugiau įstaigų, teikiančių ikimokyklinio ugdymo paslaugas, o esamose įstaigose būtų didesnė paslaugų pasiūla</p> <p>Pagerėtų paslaugų kokybė (finansuojant pedagogų kvalifikacijos tobulinimą)</p> <p>Atsirastų sąlygos naujiems paslaugų teikėjams</p> <p>Skatintų ikimokyklinio ugdymo paslaugų plėtrą</p> <p>Atsirastų galimybė geografiškai tankiau išdėstyti ikimokyklinių (priešmokyklinių) grupių tinklą, artinti švietimo pagalbą prie šeimos</p> <p>Ikimokyklinio ugdymo paslaugos galėtų būti teikiamos ištisus metus</p>	<p>Ar nedidėtų tėvų mokestis?</p> <p>Ar įdiegus „krepšelį“ išsilaukėtų ikimokyklinio ugdymo grupės, kuriose nedaug vaikų?</p> <p>Ar švietimo pagalbos paslaugos bus prieinamos visoms šeimoms?</p> <p>Ar nebūtų pažeidžiamas teritorinis priėmimo į ikimokyklinę įstaigą principas?</p> <p>Ar „krepšelis“ pasieks ikimokyklinių įstaigų nelankančius vaikus?</p> <p>Kaip būtų finansuojamas vaikų pavėžėjimas?</p>	<p>Mažos įstaigoms būtų sunku išsilaukyti</p> <p>Stabdytų grupių, kuriose nedaug vaikų, kūrimąsi</p> <p>Vaikai, kurie nelanko darželio, liktų be finansinės paramos</p> <p>Padidėtų nesveika konkurencija tarp įstaigų</p>

KOKIA UŽSIENIO VALSTYBIŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO FINANSAVIMO PATIRTIS?

Ikimokyklinio ugdymo finansavimo šaltiniai

Eurydice duomenimis, daugelyje Europos šalių ikimokyklinis ugdymas finansuojamas iš trijų šaltinių: centrinės valdžios lėšų, kurios paskiriamos ir pervedamos savivaldybei, pačios savivaldybės papildomų lėšų ir tėvų indėlio. Trečiam šaltiniui sąlyginai galima priskirti ir tėvų asociacijų lėšas bei įvairių fondų paramą, privačių institucijų lėšas.

Už ką ir kokią dalį moka centrinė ir vietos valdžia?

Šalys skiriasi centrinės valdžios ir vietinės valdžios indėliu į ikimokyklinėms ugdymo įstaigoms skiriamą biudžetą. Lentelėje pateikti kai kurių šalių pavyzdžiai gerai iliustruoja biudžeto paskirstymo įvairovę.

Norvegija	Centrinė valdžia dengia 34 proc. ikimokyklinių įstaigų metinių išlaidų
Suomija	Centrinė valdžia dengia 85 proc. vieno vaiko išlaikymo ikimokyklinėje įstaigoje metinių kaštų
Liuksemburgas	Centrinė valdžia dengia 2/3 pedagogų atlyginimų išlaidų, o savivaldybei reikia apmokėti vieną trečdalį
Estija, Vokietija	Centrinė valdžia skiria lėšas pedagogų atlyginimams, jų kvalifikacijos tobulinimui
Portugalija	Centrinė valdžia skiria lėšas ne tik pedagogų atlyginimams, bet ir ugdymo procesui reikalingoms medžiagoms, priemonėms įsigyti bei papildomos ugdomosios veiklos išlaidoms padengti, o kitų kaštų apmokėjimas tenka savivaldybei ir tėvams
Islandija	Naujų ikimokyklinio ugdymo įstaigų statybas finansuoja valstybė, o atlyginimai ir pastatų eksploatacijos išlaidos yra savivaldybės atsakomybės sritis
Italija	Ikimokyklinio ugdymo administravimo ir valdymo išlaidas apmoka centrinė valdžia, o kitus kaštus turi padengti vietos valdžia
Lichtenšteinas	Pagrindinius ikimokyklinio ugdymo kaštus apmoka savivaldybė, o centrinė valdžia skiria lėšas pedagogų atlyginimams ir reikiamai įrangai įsigyti

Kokiais principais remiantis skirstomos lėšos ikimokykliniam ugdymui?

Europos valstybėse lėšos ikimokykliniam ugdymui skirstomos remiantis įvairiais principais ir metodais. Kai kuriose šalyse apskaičiuojant ikimokykliniam ugdymui skiriamas lėšas papildomas kriterijus yra savivaldybės regiono koeficientas. Daugelyje šalių centrinė valdžia papildomas dotacijas skiria specialiujų poreikių turinčių vaikų ugdymui. Lėšų skirstymo principai nurodomi lentelėje.

Portugalija	Centrinė valdžia apskaičiuoja ikimokyklinėms įstaigoms skiriamas lėšas orientuodamasi į vieno vaiko išlaikymo ikimokyklinėje įstaigoje kaštus per mėnesį
Bulgarija	Atskaitos tašku laikomas praėjusių metų išlaidų vienam vaikui vidurkis, t. y. metinis ikimokyklinio ugdymo biudžetas nustatomas atsižvelgiant į praėjusių metų biudžeto vidurkį ir pakoreguojant skiriamas lėšas pagal infliacijos koeficientą
Rumunija	Orientuojamasi į tikslų vaikų skaičių ikimokyklinėse įstaigose tais metais
Bulgarija, Čekija, Danija	Ikimokyklinių įstaigų biudžetas apskaičiuojamas vadinamuoju <i>per capita</i> metodu (skaičiuojamos lėšos vienam asmeniui), t. y. skaičiuojama pagal formulę, kurią sudaro įvairios dalys
Slovėnija	Skaičiuojama bendresniais metodais, pavyzdžiui, apskaičiuojami ikimokyklinės programos kaštai
Švedija	Atsižvelgiama į savivaldybės populiacijos dydį, gyventojų tankumą, socialinę ekonominę struktūrą, imigrantų skaičių

Slovakija	Centrinė valdžia nefinansuoja darželių, kuriuos įsteigė savivaldybė. Išlaidas dengia savivaldybė ir tėvai, bet iš tėvų surinktos lėšos naudojamos ne pedagogų atlyginimams, o su vaikų globa susijusiems kaštams padengti
Čekija	Savivaldybė papildomas lėšas specialiųjų poreikių turinčių vaikų ikimokykliniam ugdymui apskaičiuoja pagal specialią formulę
Danija, Švedija	Specialiųjų poreikių turinčių vaikų ugdymui papildomų lėšų skiria centrinė valdžia, tas lėšas vietose išskirsto savivaldybės.
Rumunija	Papildoma aprūpinimo dalis skiriama ne tik specialiųjų poreikių vaikams, bet ir įvaikintiems vaikams bei vaikams, kurių šeimose yra tik vienas iš tėvų

Už ką ir kiek moka tėvai?

Kaip minėta, trečias ikimokyklinio ugdymo finansavimo šaltinis dažniausiai yra tėvų įmokos. Tik keliose šalyse, *Eurydice* informacinės bazės duomenimis, tėvai nemoka už savo vaikų ikimokyklinį ugdymą. Šiose šalyse visas išlaidas apmoka centrinė ir vietos valdžia. Jokių mokesčių už vaiko išlaikymą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje tėvai nemoka ir Latvijoje. Įvairiose šalyse tėvams taikomas vienokias ar kitokias nuolaidas, finansinę paramą galima sąlyginai suskirstyti į kelias grupes.

1. Nustatoma maksimali riba, kurios negali peržengti vietos valdžia, savo nuožiūra nustatydamą (atsižvelgdama į savivaldybės ekonominę, socialinę situaciją ir t. t.) tėvų mokestį.

Pavyzdžiui, Čekijoje mokesčio dydį gali nustatyti savivaldybė, bet jis negali viršyti 30 proc. sumos, kuri skiriama vienam vaikui ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje išlaikyti. Norvegijoje, Švedijoje tokio mokesčio maksimumą, kurio negali viršyti savivaldybė, nustato vyriausybė. Švedijoje tėvų mokesčio maksimumas nustatytas nuo 2001 metų. Savivaldybės, kurios sutinka neviršyti šio maksimumo, gauna valstybės dotaciją, kuria kompensuojami nuostoliai, jei nesurenkama dalies reikiamų pajamų. Islandijoje tėvai apmoka trečdalį vaiko išlaikymo ikimokyklinėje įstaigoje išlaidų. Šioje šalyje kai kuriose savivaldybėse mokestis mažinamas tais atvejais, jei šeimoje yra du ar daugiau vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Slovakijoje mokestis už darželį negali viršyti 5,7 proc. minimalaus suaugusiojo pragyvenimo lygio.

2. Tėvų mokestis diferencijuojamas

Beveik visose šalyse, kuriose tėvai turi prisidėti mokesčiais už jų vaikų institucinį ikimokyklinį ugdymą, mokesčio dydis priklauso nuo šeimos socialinės ekonominės padėties, kitais žodžiais tariant, nuo šeimos pajamų (Vokietija, Vengrija, Portugalija, Švedija). Slovakijoje tėvai nemoka už vaiko išlaikymą, jei jų pajamos mažesnės už oficialiai nustatytą minimalų pragyvenimo lygį.

Kai kuriose šalyse mokesčio dydis priklauso nuo vaikų skaičiaus šeimoje. Vokietijoje mokesčio dydis priklauso ir nuo bendro šeimos narių skaičiaus, Vengrijoje – nuo išlaikomų narių skaičiaus šeimoje. Dar kitose šalyse tėvų mokesčio dydis priklauso nuo vaikų, ugdomų pagal tą pačią programą, skaičiaus (Rumunija, Švedija – kiek vaikų lanko darželį). Kai kuriose šalyse šeimos, gaunančios mažas pajamas, ir šeimos, kuriose auga daugiau kaip trys vaikai arba specialiųjų poreikių turintys vaikai, moka tik 50 proc. vaiko maitinimo išlaidų. Ispanijoje mažas pajamas gaunantys tėvai už savo vaikų maitinimą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje moka mažiau. Kai kuriose šalyse tris ir daugiau vaikų turinčios šeimos visai atleidžiamos nuo mokesčio už vaikų maitinimą (Vengrija).

Kai kuriose šalyse tėvai nemoka jokių mokesčių, jei jų vaikas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje būna tik dalį dienos (Bulgarija). Lenkijoje tėvai nemoka už darželį, jei vaikas jame būna penkias valandas, bet turi mokėti už maitinimą. Portugalijoje tėvai moka už maistą ir dalį socialinės bei ugdomosios veiklos, bet tas mokestis priklauso nuo tėvų pajamų. Škotijoje 3–4 metų vaikų mažai uždirbantys tėvai moka tik už dalį vaiko buvimo darželyje dienos. Anglijoje tėvai nemoka už vaiko išlaikymą, jei jis lanko valstybės darželį.

Retesni atvejai, kai mokesį už vaiko ikimokyklinį ugdymą sumoka tėvų darbdavys. Olandijoje siekiama, kad darbdaviai prisidėtų (nors jie to ir neprivalo daryti) ir padengtų dalį tėvų mokesčio už vaiko išlaikymą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, t. y. siekiama, kad abiejų tėvų darbdaviai padengtų vieną trečdalį nustatyto mokesčio. Jei darbdaviai to nedaro, vyriausybė gali suteikti kompensaciją, kurios dydis priklauso nuo tėvų pajamų (jei pajamos yra mažesnės už tam tikrą sumą).

3. Tėvams teikiama finansinė parama

Kartais finansinę paramą pašalpų ar mokesčių nuolaidų forma gauna įvairios socialinės grupės. Bulgarijoje tai nusprendžia savivaldybės taryba. Turkijoje tokias nuolaidas pirmumo teise gauna žuvusiųjų kare, karo veteranų, karo veteranų invalidų vaikai, išsiskyrusių tėvų vaikai, specialiųjų poreikių turintys vaikai. Jiems ir skurdžiai gyvenančių šeimų vaikams taikoma nuolaida – jie be mokesčių priimami į darželį santykiu 1/10.

Retesnė paramos tėvams forma gali būti nemokami lengvi užkandžiai, kuriuos vaikai gauna Rumunijos ikimokyklinėse įstaigose. Portugalijos ikimokyklinio ugdymo įstaigose vaikai nemokamai gauna pieno.

Savotiška paramos tėvams forma galima laikyti atvejus, kai dalį specialiųjų ikimokyklinio ugdymo įstaigų paslaugų apmoka tėvų asociacijos. Pavyzdžiui, Kipre tėvų asociacijos moka mokesį, iš kurio mokami atlyginimai ikimokyklinių įstaigų pedagogų padėjėjams, dirbantiems su specialiųjų poreikių turinčiais vaikais. Kartais tėvų asociacijos prisiima valstybinių darželių išlaikymo kaštus. Jos taip pat kartu su savivaldybe finansuoja bendruomenės darželius, kurie yra steigiami, kai valstybiniai darželiai negali patenkinti visų bendruomenės vaikų poreikių.

FINANSAVIMO MODELIŲ ĮVAIROVĖ¹

Pasaulyje jau seniai vyksta diskusijos, kaip turėtų būti finansuojamas švietimas, ar švietimas ir ugdymas yra tik valstybinių įstaigų prerogatyva, kokią vietą šioje srityje gali ir turi užimti privačios švietimo įstaigos, kaip įvairiais finansavimo švertais būtų galima skatinti švietimo įstaigų teikiamo ugdymo kokybę ir sveiką konkurenciją, paremtą švietimo kokybe, kaip įtraukti tėvus į ugdymo organizavimą, ir t. t.

Šiose diskusijose neišvengiamai svarstomi švietimo finansavimo metodai, tarp jų ir *per capita* metodas, pagal kurį švietimo įstaigai reikalingos lėšos skiriamos apskaičiavus vieno vaiko ugdymo kaštus ir atsižvelgiant į vaikų skaičių toje įstaigoje. Paprastai šis principas vadinamas „pinigai eina paskui vaiką“. Mūsų šalyje šį finansavimo principą atitinka mokinio krepšelio metodas. Kitose šalyse pinigai, skiriami pagal šį principą, vadinami švietimo čekiais (*voucher*), kuriuos gali skirti valstybė ar privatūs subjektai.

Užsienio valstybėse taikoma finansavimo čekiais sistema. Kuo ji gali būti mums įdomi?

Iš mokesčių finansuojamas čekis dažniausiai yra žinomas kaip vyriausybės mokamas mokeskis mokyklai, į kurią šeima nusprendžia leisti savo vaiką. Tėvai gali gauti čekį kaip oficialų dokumentą, kuriame nurodama, kokia pinigų suma yra skiriama vaiko mokymuisi apmokėti. Jie pateikia čekį pasirinktai mokyklai. Mokykla grąžina jį vyriausybės institucijai ir gauna atitinkamą pinigų sumą vaiko mokymo kaštams padengti. Kai kuriose šalyse vyriausybė perveda pinigus mokyklai, kuri deklaruoja, kiek joje yra mokinių. Tai vadinamasis „nematomasis“ čekis, nes tėvai negauna tų pinigų į rankas (Danija, Švedija).

Akivaizdu, kad čekis – tai principo „pinigai paskui vaiką“ įgyvendinimo priemonė. Ar taikoma finansavimo sistema yra čekių sistema, ar jos modifikacija, galima suprasti iš pagrindinių tikslų, kurių yra siekiama įvedant švietimo čekių sistemą.

¹ Šiame skyrelyje pateikiama medžiaga apie privalomojo švietimo finansavimo ypatumus. Apie ikimokyklinio ugdymo finansavimo ypatumus diskusija dar tik prasideda, nors nėra pateikiama argumentų, kodėl tie patys principai negalėtų būti taikomi ikimokykliniam ugdymui finansuoti. Lietuvoje apie mokinio krepšelio metodo ypatumus yra rašęs A. Zabulionis, ir daugelis jo keltų klausimų tebėra aktualūs.

Keturi principai paaiškina švietimo finansavimo čekiais siekiamus tikslus:

1. *Vartotojo pasirinkimo principas.* Švietimo sistemoje tai yra tėvų pasirinkimo teisės principas. Kadangi renkasi tėvai, jie yra tikrieji švietimo paslaugų vartotojai. Naudodama čekius vyriausybė labiau globoja švietimo vartotojus (tėvus ir vaikus) nei švietimo teikėjus ir mokyklų steigėjus.
2. *Asmeninės pažangos principas.* Žmonės nori patys tvarkyti savo likimą. Galimybė rinktis ir spręsti skatina domėtis, dalyvauti, būti aktyviems. Toks tėvų aktyvumas yra pažangesnis už pasyvaus vartotojo poziciją.
3. *Konkurencijos skatinimo principas.* Valstybinės mokyklos paprastai turi švietimo monopolį. Čekių sistema skatina konkurenciją, o tai veda prie kaštų mažinimo, kokybės gerinimo ir naujovių.
4. *Privačių švietimo įstaigų prieinamumo didinimo principas.* Diferencijuoti (*selective*) čekiai, skiriami tik šeimoms, kurių pajamos yra mažesnės už tam tikrą oficialiai nustatytą dydį, sudaro galimybę mažas pajamas turinčių šeimų vaikams patekti į privačias mokyklas.

Apie „gryną“ švietimo čekių sistemą galima kalbėti tik tada, kai tėvai gali rinktis švietimo įstaigą be jokių apribojimų. Kitais atvejais jau reikia kalbėti apie čekių sistemos modifikaciją ar kai kurių jai būdingų principų taikymą kitokioms švietimo finansavimo sistemoms. Europos Sąjungoje yra tik viena šalis, kurioje tėvai gali pasirinkti bet kurią švietimo įstaigą – tai Olandija. Danijoje švietimo įstaigos pasirinkimas yra ribojamas, bet ši šalis yra puikus pavyzdys, kaip gali būti derinamas lėšų vienam vaikui apskaičiavimas ir centralizuotas lėšų skyrimas bei tėvų teisė rinktis norimą švietimo įstaigą.

Kokie yra švietimo čekių taikymo ypatumai?

1. Valstybinės švietimo priežiūros tarnybų prerogatyva nuspręsti, ar mokykla atitinka valstybės keliamus reikalavimus ir ar gali priimti vaikus, kurie atsineša savo čekius.
2. Vaiko mokymo išlaidos mokyklai gali būti apmokamos čekiu tik su sąlyga, kad tos mokyklos pedagogai turi valstybės licenciją.
3. Čekis gali būti skiriamas visoms šeimoms arba tik mažas pajamas gaunančioms šeimoms.
4. Čekio pinigų sumos dydis gali priklausyti nuo šeimos pajamų.
5. Tėvai gali gauti čekį tik tuo atveju, jei vaikas lanko jam paskirtą mokyklą. Sumos dydis gali būti toks pat arba kiek mažesnis nei valstybės išlaidos vienam valstybinės mokyklos mokiniui.
6. Kitais atvejais valstybės lėšos, finansavimas gali būti skiriamas mokyklai, kurią pasirenka tėvai. Tai yra dažniausia pasaulyje praktika.
7. Čekis gali suteikti galimybę lankyti tik privačią mokyklą, tik valstybinę mokyklą arba ir privačią, ir valstybinę mokyklą.

Ką esant tokiai švietimo finansavimo sistemai laimi tėvai?

Į kokią mokyklą leisti vaiką, nusprendžia tėvai, o ne mokykla ar vietos valdžia. „Pinigai paskui vaiką“ finansavimo būdas, kai vaikų ugdymo kaštus apmoka vyriausybė, padeda išvengti neteisybės, kada tėvams už ugdymą tenka mokėti du kartus – vieną kartą mokant mokesčius, antrą – mokant mokyklos rinkliavas. Taip skurdžių šeimų vaikams sudaromos lygios galimybės patekti į nepriklausomas ar privačias mokyklas.

Įvairių šalių patirtis rodo, kad toks finansavimo principas:

- ✓ beveik neturi įtakos mokyklų, prieinamų turtingų šeimų vaikams, veiklos kokybei;
- ✓ šiek tiek padidina mokyklų, prieinamų vidurinei klasei, veiklos kokybę;
- ✓ labai padidina šeimų, gaunančių mažas pajamas, vaikų ugdymo kokybę. Kitaip sakant, skurdžių šeimų vaikai turi galimybę patekti į prestižines mokyklas, o tai neįmanoma paprastoje valstybinėje sistemoje, kai tėvai, neturėdami pinigų padengti vaiko mokymo tokioje mokykloje kaštų, negali rinktis.

Ką laimi švietimo sistema?

Tokioje sistemoje yra skatinamos ir valstybinės, ir privačios mokyklos. Valstybės sektoriuje atsiranda konkurencija. Mokyklos gali laisvai rinktis, kokias švietimo paslaugas teikti siekiant atliepti įvairius tėvų norus ir poreikius. Švietimo rinka gali būti sukurta neskriaudžiant tėvų finansiškai. Tai reiškia, kad lėšos turi būti prieinamos visiems vaikams, ar jie lanko valstybines, ar nepriklausomas mokyklas. Taikant šią sistemą švietimo įstaigos orientuojasi į tėvų poreikius suprasdamos, kad tik taip gali pritraukti vaikus ir tapti patrauklios.

Norint atliepti įvairius ir besikeičiančius poreikius turi būti kuo mažiau apribojimų ir suvaržymų steigiant naujas švietimo įstaigas arba plečiant jau veikiančias. Tokiais atvejais remiamasi trimis potencialiomis švietimo teikėjų grupėmis – ne pelno organizacijomis, pelno siekiančiomis organizacijomis ir tėvų ar pedagogų grupėmis. Tačiau neturėtų būti jokių suvaržymų žmonėms ar organizacijoms, norinčioms steigti naujas mokyklas.

Kokios gali būti pasekmės, kai varžoma tėvų teisė laisvai parinkti savo vaikams mokyklą?

Šaltiniuose konstatuojama, kad kuo mažiau galimybių turi tėvai rinkdamiesi valstybinę mokyklą, tuo selektyvesnės yra nevalstybinės mokyklos ir tuo didesnė socialinė segregacija tarp valstybinių ir privačių mokyklų. Svarbu, kad taikant „pinigai paskui vaiką“ principą nebūtų apeinamos ir nevalstybinės mokyklos, nes kitaip tas principas virsta paprastu atviros registracijos principu, o nepriklausomos mokyklos tampa elitinėmis. Atvira registracija yra tada, kai tėvai gali laisvai rinktis, pavyzdžiui, valstybines mokyklas didelėje teritorijoje. Tačiau praktiškai paraiškų srautų disproporcija verčia kai kurių mokyklų administracijas pareikšti, kad jų mokyklos jau yra pilnos, ir vaikai priversti eiti į nepopuliarią valstybinę mokyklą, kurioje yra laisvų vietų.

Su principo „pinigai paskui vaiką“ taikymu yra siejamas vadinamųjų čarterinių (*charter*) mokyklų atsiradimas Jungtinėse Amerikos Valstijose. Paprastai čarterinė švietimo įstaiga – tai naujai įsteigta mokykla arba buvusi valstybinė ar privati mokykla, kurią valdo grupė žmonių arba organizacija (švietimo darbuotojų grupė, universitetas). Tokia švietimo įstaiga sudaro kontraktą su vietos valdžia ir dirba pagal atitinkamą švietimo programą. Tai alternatyvus mokyklos tipas JAV. Tokios mokyklos veikla apmokama iš mokesčių valstybei ir ji negali rinkti jokių papildomų mokesčių. Ji sąlyginai laisva nuo valstybės ir vietos valdžios kontrolės, turi finansinę ir teisinę autonomiją, savo nuožiūra samdo pedagogus. Paprastai toks kontraktas yra atnaujinamas kas treji penkeri metai. Pradedant steigti tokias mokyklas buvo baiminamasi, kad jos taps elitinės. Praktika parodė, kad jose dažniausiai mokosi mokymosi nesėkmės patiriantys vaikai, šios mokyklos orientuojasi į specifines mokinių grupes, kurios nėra populiarios paprastose valstybinėse mokyklose.

Ar vyriausybė turi padengti visas vaiko ugdymo išlaidas, ar tik dalį?

Paprastai yra svarstoma, ar vienam vaikui skiriamos lėšos turi padengti visas išlaidas, ar tik tam tikrą dalį, ar netgi turi būti susietos su šeimos pajamomis. Pirmus du variantus įgyvendino Olandija ir Danija. Yra konstatuojama, kad geriausia, kai apmokama didesnė dalis išlaidų, nors nebūtinai visos. Kad tėvai taptų tikrai laisvais vartotojais, vyriausybės mokamos lėšos vienam vaikui turi būti pakankamai didelės, padengiančios nepriklausomo švietimo teikėjo kaštus. Tokiais atvejais tėvai yra finansiškai pajėgūs leisti vaikus ir į nepriklausomas mokyklas.

Kaip yra Danijoje?

Danijoje tėvai gali laisvai rinktis tarp valstybinių švietimo įstaigų ir nepriklausomų mokyklų. Pasirinkus nepriklausomą mokyklą valstybė apmoka didesnę dalį vaiko ugdymo išlaidų.

1980 m. Danijoje buvo paskelbta reformos programa (Christensen, 2001, 2002). Šios reformos tikslas buvo suteikti tėvams daugiau galimybių laisvai rinktis mokyklą, suteikti mokykloms daugiau autonomijos ir valdymo laisvės, padaryti mokyklą priklausomas nuo vaikų skaičiaus.

Pagal Danijos įstatymus vaikai priskiriami mokykloms pagal gyvenamąją vietą. Tėvai gali pateikti prašymą priimti vaiką į mokyklą už gyvenamosios teritorijos ribų, bet ar prašymas bus patenkintas, priklauso nuo savivaldybės tarybos sprendimo. Tačiau pagal Danijos konstituciją tėvams garantuojama teisė atsisakyti valstybinės mokyklos ir ugdyti vaikus nepriklausomose mokyklose.

Nepriklausomos mokyklos. Tėvai ir mokytojai gali atidaryti naują mokyklą, jei įvykdomi pagrindiniai reikalavimai (sudaroma įstaigos taryba ir parodoma, kad bus vykdoma pagrindinė ugdymo programa). Norint gauti valstybės finansavimą, turi būti minimalus vaikų skaičius, o tai reiškia, kad tokios mokyklos gali būti mažesnės nei valstybinės. Mokyklos veiklos reglamentavimas priklauso nuo mokyklos tipo ir to, kas jos savininkas. Bet pedagogų atlyginimai ir darbo sąlygos visiems vienodi. Tokios mokyklos privalo laikytis pagrindinių ugdymo turinio kryptių, tačiau turi pakankamai daug laisvės labiau pabrėžti įvairius (pasirenkamus) dalykus.

Vyriausybė apmoka tik dalį (bet didžiausią – 80–85 proc.) vaiko ugdymo kaštų. Tai reiškia, kad tėvai turi apmokėti kitą dalį (15–20 proc.). Pagrindinis principas yra tas pats – mokesčių mokėtojų pinigai „eina paskui vaiką“, o vyriausybės finansavimą reguliuoja tėvų pasirinkimas. Pinigus Švietimo ministerija skiria pagal tai, kiek yra mokinių rugsėjo 5 dieną.

Mokyklos mokesčius moka ne visi tėvai. Neturtingos šeimos gali pateikti paraišką į nemokamas vietas, o tai reiškia, kad jie atleidžiami nuo mokesčių. Iš viso mokyklos gauna apie 77 proc. lėšų iš vyriausybės, apie 18 proc. kaštų apmoka tėvai ir 5 proc. ateina iš nevyriausybinų šaltinių. Taip finansuojant mokyklos biudžeto dydis priklauso nuo mokinių skaičiaus, padauginto iš kaštų vienam mokiniui plius tėvų mokesčiai.

Danijos mokyklų sistemoje mokestis už nepriklausomą mokyklą neatbaido skurdesnių ar mažesnių išsilavinimą turinčių tėvų. Nepriklausomos mokyklos nėra elitinės. Jos teikia išsilavinimą visų socialinių sluoksnių vaikams.

Danijos ir Olandijos pavyzdys, kaip gali būti derinama tėvų teisė laisvai rinktis mokyklą ir finansavimo principas „pinigai paskui vaiką“

Danija	Olandija
Visoje šalyje teisė laisvai rinktis nepriklausomą mokyklą	Teisė rinktis mokyklą visoje šalies teritorijoje
Valstybinių mokyklų laisvai rinktis negalima. Vaikai eina į valstybinę mokyklą pagal savo gyvenamąją vietą. Vaikus į valstybines mokyklas paskirsto vietos valdžia. Tėvai gali pateikti paraišką leisti vaiką į valstybinę mokyklą, kuri yra už vaiko gyvenamosios vietos ribų. Galutinį sprendimą priima vietos valdžia	Teisė rinktis valstybinę ar nepriklausomą mokyklą
Labai liberalizuotas švietimo teikimas. Pelno nesiekiančios organizacijos, tėvų ir mokytojų grupės gali steigti savo mokyklą, kai tik įvykdo reikalavimų minimumą	Labai liberalizuotas švietimo teikimas. Pelno nesiekiančios organizacijos, tėvų ar mokytojų grupės gali steigti mokyklą, jei įvykdomas reikalavimų minimumas. Palyginti didelė pasiūlos įvairovė
Mokytojų atlyginimai ir darbo sąlygos nustatomos sutarimu nacionaliniu lygmeniu	Mokytojų atlyginimai ir darbo sąlygos nustatomos sutarimu nacionaliniu lygmeniu
	Lėšos mokykloms skiriamos pagal principą „pinigai eina paskui vaiką“ („nematomasis“ čekis)

<p>Lėšos nepriklausomoms mokykloms skiriamos pagal švietimo vartotojo teikiamą pirmenybę. Principas „pinigai eina paskui vaiką („nematomasis“ čekis)</p> <p>Nepriklausomos mokyklos biudžetas priklauso nuo poreikio ir vaikų skaičiaus</p> <p>Vyriausybė padengia 80–85 proc. vieno vaiko ugdymo nepriklausomoje mokykloje kaštų</p> <p>Skurdžios šeimos gali teikti paraišką nemokamai vietai gauti ir nemokėti mokyklos mokesčių</p>	<p>Mokyklų biudžetas priklauso nuo vaikų skaičiaus ir poreikio</p> <p>Vyriausybė padengia visus ugdymo mokykloje kaštus. Tėvai gali mokėti už papildomą veiklą mokykloje</p> <p>Mokyklos, kuriose yra daugiau vaikų iš nepalankios socialinės-ekonominės aplinkos, gauna daugiau pinigų. Papildomų lėšų gauna ir mokyklos, kurios yra skurdžiuose rajonuose</p>
Pasekmės	Pasekmės
<p>Visi tėvai gali leisti savo vaiką į nepriklausomą mokyklą. Vienodos bet kokios socialinės padėties tėvų galimybės</p> <p>Nepriklausomų mokyklų įvairovė</p> <p>Didesnė konkurencija: nepriklausomos mokyklos konkuruoja tarpusavyje ir su valstybinėmis mokyklomis</p> <p>Mažesni vieno vaiko ugdymo kaštai nepriklausomose mokyklose, nors jos ir mažesnės už valstybines mokyklas</p> <p>Didelis tėvų pasitenkinimas nepriklausomų mokyklų darbo kokybe</p>	<p>Vienodos galimybės rinktis valstybinę ar nepriklausomą mokyklą</p> <p>Mokyklų konkurenciją skatina tai, kad:</p> <p>a) tėvai gali laisvai rinktis mokyklą;</p> <p>b) mokyklos gali būti steigiamos orientuojantis į poreikį</p> <p>Vieno vaiko ugdymo nepriklausomoje ir valstybinėje mokykloje kaštai vidutiniškai nesiskiria</p>

VIETOJE IŠVADŲ

Remiantis šiame leidinyje pateikta trumpa apžvalga galima teigti, kad, ieškant veiksmingo finansavimo modelio, kuris skatintų ikimokyklinio ugdymo sistemos plėtrą Lietuvoje, reikės atsakyti į klausimus:

- ✓ Ar finansavimo principas „pinigai paskui vaiką“ bus derinamas su tėvų teise savo nuožiūra rinktis jų poreikius tenkinančią įstaigą?
- ✓ Kaip valstybė ir savivaldybės pasidalins finansavimo našta (už ką mokės valstybė, už ką savivaldybė)?
- ✓ Ar bus apmokamos vaiko ugdymo išlaidos, atsižvelgiant į šeimos socialinę ir ekonominę padėtį, nesvarbu, ar vaikas lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigą, ar ne?

Laikantis socialinio teisingumo principo būtų pravartu ieškoti mechanizmo, kuris skatintų šeimas naudotis ikimokyklinio ugdymo paslaugomis, o ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjus – stengtis sudominti tomis paslaugomis.

Tokiu mechanizmu galėtų tapti savivaldybės biudžetui skiriamos **tikslinės valstybės biudžeto lėšos** – tam tikra pinigų suma ikimokyklinio ugdymo įstaigos nelankančiam vaikui metams. Tėvai turėtų gauti informaciją, kad tokios lėšos savivaldybėje yra ir jie gali pasinaudoti tomis lėšomis apmokėdami jų poreikius tenkinančių ikimokyklinio ugdymo paslaugų kaštus.

Švietimo ir mokslo ministerija galėtų parengti savivaldybėms metodines rekomendacijas dėl mokinio krepšelio apskaičiavimo ikimokykliniam ugdymui. Pagal šias rekomendacijas savivaldybės galėtų pačios pasitvirtinti savo metodikas, atsižvelgusios į vietos sąlygas.

Jei potencialūs paslaugų teikėjai turės informacijos, kiek ir kur tokių šeimų yra, kokie jų poreikiai, ir žinos, kad šios lėšos gali būti panaudotos teikiamų paslaugų kaštams (ar jų daliai) apmokėti, **toks principas galėtų skatinti tėvams reikalingų paslaugų įvairovės atsiradimą ir naudojimąsi jomis.**

NAUDOTA LITERATŪRA

1. West E. G. Education Vouchers in Practice and Principle. A World Survey. 1996.
2. Kamp Justesen M. Learning from Europe. The Dutch and Danish school systems. London: Adam Smith Institute, 2002.
3. Pollard S. A Class Act. World lessons for UK education. London: Adam Smith Institute, 2001.
4. Švietimas 2005. Vilnius: Statistikos departamentas, 2006.
5. Švietimo finansavimo aspektai: čekiai, vaučerai, krepšeliai. VU Filosofijos fakulteto Švietimo politikos centras (Atviros Lietuvos fondo Švietimo studijų centro užsakyму). 2001.
6. Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymo Klaipėdos universiteto tyrimo „Ikimokyklinio ugdymo pasirinkimo galimybės Lietuvoje“ ataskaita. 2004.
7. www.eurydice.org

ŠVIETIMO PROBLEMAS ANALIZĖ – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių ir apskričių švietimo padalinių specialistams bei plačiai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Ši serija leidžiama įgyvendinant Švietimo ir mokslo ministerijos Mokyklų tobulinimo programos B komponento „Švietimo kokybės vadybos sistemos sukūrimas“ uždavinius.

Serijoje „Švietimo problemos analizė“ pateikiama glausta, konkreti ir aktuali švietimo sistemos funkcionavimo problemų analizė. Gali būti analizuojamos įvairios švietimo problemos – įvardijama ir aprašoma pati problema; aptariami klausimai, susiję su svarbių problemų sprendimu; siūdomi ir aptariami nauji iššūkiai švietimui; trumpai aprašomi konkretūs švietimo tyrimų rezultatai ir atradimai.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siųsti MTP B komponento vadovui Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (Ricardas.Alisauskas@smm.lt) arba MTP B komponento administratoriui Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vyriausiajai specialistei dr. Ritai Dukynaitei (Rita.Dukynaite@smm.lt) bei Švietimo plėtotos centro direktoriaus pavaduotojui dr. Antanui Valantinui (Antanas.Valantinas@spc.smm.lt).

Analizę parengė Laima Paurienė, Švietimo plėtotos centro Politikos analizės skyriaus vyresnioji specialistė ir dr. Antanas Valantinas, Švietimo plėtotos centro direktoriaus pavaduotojas.

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PLĖTRA: AR KEISIME FINANSAVIMO MODELĮ?

2006-11-28. Tir. 1000 egz.

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos
Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius
Spausdino UAB „Sapnų sala“, S. Moniuškos g. 21, LT-08113 Vilnius

ISSN 1822-4156